

JAARRAPPORT 2023

Ziektesurveillance bij wilde dieren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

1 MAART 2024

ZIEKTESURVEILLANCE BIJ WILDE DIEREN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Jaarrapport 2023

INHOUDSOPGAVE

1. CONTEXT	3
1.1. Belang en regelgeving.....	3
2. WERKWIJZE	3
2.1. Stappenplan	3
2.2. Aanduiding van relevante ziekteverwekkers	4
2.3. Melding en verzameling van kadavers	6
2.4. Transport, autopsie, staalname en analyse.....	7
2.5. Communicatieflow	8
3. RESULTATEN 2023	10
3.1. OVERZICHT SOORTEN EN HERKOMST KADAVERS	10
3.1.1. Diersoorten.....	10
3.1.2. Melders.....	10
3.1.3. Herkomst kadavers.....	11
3.2. OVERZICHT RESULTATEN DIAGNOSTISCHE TESTEN	12
3.2.1. Kadavers	12
3.2.1.1. Vos	12
3.2.1.2. Ree.....	12
3.2.1.3. Wilde vogels	12
A. Hoog Pathogene Aviaire Influenza virus (HPAIV)	13
B. New Castle Disease virus (NCDV)	13
C. Usutuvirus (USUV) en Westnijlkoortsvirus (WNV).....	13
3.2.1.4. LRBPO	13
3.2.2. Stalen levende dieren.....	14
4. CONCLUSIE	15

INHOUD

Dit document bevat een overzicht van de ziektesurveillance bij wilde dieren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 01/01/2023 tot en met 31/12/2023. Als eerste wordt de context en het belang beschreven, alsook de procedure die gevolgd wordt voor de inzameling en analyse van kadavers en stalen. Daarna wordt een overzicht gegeven van het aantal kadavers en stalen en van de diagnostische testen die gebeurd zijn en de resultaten ervan.

DOELSTELLING

Dit informatief document dient om een overzicht te geven van hoe de ziektesurveillance bij wilde dieren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verliep in 2023.

DOELPUBLIEK

Dit document is publiek, voornamelijk voor externe partners binnen deze ziektesurveillance.

1. CONTEXT

1.1. BELANG EN REGELGEVING

De gewesten zijn volgens artikel 39 van de grondwet bevoegd voor de natuurbescherming en het natuurbehoud, en zijn volgens het Arrest Grondwettelijk Hof (Arrest n° 1/89 van 31 januari 1989; Belgisch Staatsblad: 03.03.1989) gemachtigd maatregelen te nemen tot het bestrijden van de ziekten bij de in het wild levende dieren.

De Europese verordening (EU) 2016/429 (Animal Health Law - Diergezondheidswetgeving), de WOAH (World Organisation for Animal Health) resolutie en het Koninklijk Besluit van 03/02/2014 tot aanwijzing van de dierenziekten die vallen onder de toepassing van hoofdstuk III van de diergezondheidswet van 24 maart 1987 en tot regeling van de aangifteplicht, duiden ziekten bij dieren (waaronder wilde dieren) aan die verplicht dienen opgevolgd te worden door de lidstaten. In het vermeldde KB van 2014 zijn tevens de ziekten met een zoönotisch belang opgenomen die vermeld worden op de Richtlijn 2003/99/EG inzake de bewaking van zoönosen en zoönoseverwekkers.

De ziektesurveillance zoals beschreven in dit document en uitgevoerd in 2023 is de uitvoering hiervan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, specifiek voor de wilde dieren. Sinds 2022 ging Leefmilieu Brussel hiervoor een samenwerking aan met de Wildlife...van UGent. In de jaren daarvoor werd er reeds een surveillance uitgevoerd door Leefmilieu Brussel in samenwerking met Sciensano voor specifieke ziektekiemen (met name rabiësvirus en vogelgriepvirus), deze surveillance werd in 2023 sterk uitgebreid naar andere ziektekiemen en andere diersoorten, en zal de komende jaren worden aangehouden.

Naast de wettelijke verplichting hebben deze bewakingsprogramma's tot doel bij te dragen aan de epidemiologische kennis van ziekten met een impact op de dier- en volksgezondheid, de handel en de biodiversiteit, waarbij de informatie verkregen via deze bewakingsprogramma's kan gebruikt worden om op efficiënte en geïnformeerde manier beslissingen te kunnen nemen ter preventie, bewaking en controle van ziekten bij wilde dieren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

2. WERKWIJZE

2.1. STAPPENPLAN

De realisatie van de ziektesurveillance in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verloopt in verschillende fasen:

In een eerste fase werd een samenwerking opgestart als antwoord op de internationale, Europese en Belgische vraagzijde, dit tussen Leefmilieu Brussel en Wildlife Health Ghent (WHG, Universiteit Gent). Hierbij wordt er vanuit WHG wetenschappelijke ondersteuning verstrekt aan Leefmilieu Brussel inzake ziekten bij in het wild levende dieren, waaronder ook zoönosen.

In een tweede fase werd in 2022 er gewerkt aan de ophijsting van de verschillende aangifteplichtige ziekten en de opmaak van een bestek om de ziektesurveillance operationeel te kunnen maken. Eind 2022 werden overheidsopdrachten afgesloten met verschillende externe partners, met name Diergezondheidszorg Vlaanderen vzw (DGZ), Instituut Tropische Geneeskunde (ITG) en Sciensano.

In een derde fase werd de onderlinge werkwijze en de communicatieflow uitgewerkt tussen Leefmilieu Brussel en deze externe partners om tot een werkbare flow te komen rond de ophaling, transport en analyse van kadavers en om vlot informatie te kunnen delen aangaande deze ingezamelde kadavers/stalen en daaropvolgende diagnostische resultaten. De samenwerking werd operationeel begin 2023.

In een vierde fase wordt er gewerkt aan de aanpassing van de interne procedures voor de terreinmedewerkers van Leefmilieu Brussel, om deze compatibel te maken met de nieuwe uitbesteding. De aanpassing van de interne procedures zitten momenteel (februari 2024) in de eindfase en zullen (idealiter) in het voorjaar van 2024 via vormingen gecommuniceerd worden naar al de terreinmedewerkers van Leefmilieu Brussel. In parallel wordt er ook gewerkt aan de externe communicatie met onder meer de 19 gemeenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Hiervoor werd een mailcampagne opgezet in augustus 2023 om binnen elke gemeente de contactgegevens van de SPOC voor dit project te verkrijgen. In het voorjaar van 2024 wordt een infosessie gegeven aan deze verschillende SPOC's om de samenwerking te versterken en elke gemeente te informeren over het belang van de ziektesurveillance bij wilde dieren, alsook welke bijdrage elke gemeente hierin kan hebben.

2.2. AANDUIDING VAN RELEVANTE ZIEKTEVERWEKKERS

Op basis van de bestaande lijsten met ziekteverwekkers aangeduid op (inter)nationale wetgevingen, de relevantie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de epidemiologische situatie, werd een samenvattende lijst opgesteld van op te volgen ziekteverwekkers in vooraf aangeduide wilde diersoorten aanwezig in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Van de ingestuurde kadavers worden stalen genomen en doorgestuurd naar het diagnostisch laboratorium indien (epidemiologisch) relevant, of indien voorafgaandelijk aan de mortaliteit verdachte symptomen aanwezig waren. Kadavers van sommige diersoorten worden onderworpen aan een autopsie waarbij er bijkomende stalen kunnen genomen worden indien er letsels aanwezig zijn die wijzen op een (aangifteplichtige) ziekte op macroscopische autopsie.

Hieronder worden de onderzochte ziekteverwekkers opgesomd per diersoort. Dit is een dynamische lijst die jaarlijks herzien wordt o.b.v. de epidemiologische situatie, de veranderlijke (internationale) wetgeving en relevantie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Dierklasse	Diersoort	Ziekteverwekker
Zoogdieren (<i>Mammalia</i>)	Everzwijn (<i>Sus scrofa</i>)	Virus: Afrikaans varkenspest virus, Klassiek varkenspestvirus, Suid Herpesvirus type I (Aujeszkyvirus), Porcien Reproductief en Respiratoir Syncytieel virus, Mond en klauwzeervirus*, Klassieke rabiësvirus* Bacterie: <i>Brucella suis</i> , <i>Mycobacterium tuberculosis-complex*</i> , <i>Bacillus anthracis*</i> Parasiet: <i>Trichinella spiralis</i>
	Hertachtigen (vnl. Reeën (<i>Capreolus capreolus</i>))	Virus: Mond en klauwzeervirus*, blauwtongvirus*, Klassieke rabiësvirus* Bacterie: <i>Mycobacterium tuberculosis-complex*</i> , <i>Mycobacterium avium</i> subspecies paratuberculosis*, <i>Brucella</i> sp.*, <i>Coxiella burnetti*</i> , <i>Bacillus anthracis*</i> Prion: Chronic Wasting Disease-prion*
	Das (<i>Meles meles</i>)	Bacterie: <i>Mycobacterium tuberculosis-complex*</i> , Klassieke rabiësvirus*
	Vos (<i>Vulpes vulpes</i>)	Virus: Klassieke rabiësvirus, Hoog pathogene vogelgriepvirus* Parasiet: <i>Echinococcus multilocularis</i>
	Marterachtigen (<i>Mustelidae</i>)	Virus: Klassieke rabiësvirus, Hoog pathogene vogelgriepvirus*
	Vleermuizen (<i>Chiroptera</i>)	Virus: <i>Lyssa virus</i>
	Konijnen en hazen (<i>Lagomorphes</i>)	Virus: Rabbit Hemorrhagic Disease virus*, Myxomavirus* Bacterie: <i>Francisella tularensis*</i>
	Wasbeer (<i>Procyon lotor</i>)	Virus: Klassieke rabiësvirus
	Wasbeerhond (<i>Nyctereutes procyonoides</i>)	Virus: Klassieke rabiësvirus
	Uitwerpselen van zoogdieren (o.a. vos (<i>Vulpes vulpes</i>), marterachtige (<i>Mustelidae</i>), vleermuizen (<i>Chiroptera</i>), egels)	Virus: SARS-Cov-2 (Testen vóór vrijlaten of bij Ademhalingssymptomen)

	(<i>Erniaceus europaeus</i>)	
	Serumstalen vos, ree, everzwijn	Tekencephalitis virus: serologie (indien beschikbaar)
Vogels (Aves)	Watervogels (eenden en gansachtigen (Anseriformes), meeuwen (Charadriiformes,...))	Virus: Hoog pathogene vogelgriepvirus, New Castle Disease virus (NCDV)* Toxico-infectie: Botulisme-vergiftiging*
	Roofvogels (<i>Falconiformes</i> , <i>Accipitriformes</i> , <i>Strigiformes</i>)	Virus: Hoog pathogene vogelgriepvirus, NCDV*, Westnijkooortsvirus (WNV)*, Usutu virus (USUV)*
	Duiven (<i>Columbiformes</i>)	Virus: Hoog pathogene vogelgriepvirus*, New Castle Disease virus*
	Zangvogels (<i>Passeriformes</i>)	Virus: Hoog pathogene vogelgriepvirus*, WNV*, USUV*
	Papegaaien en Parkieten (<i>Psittaciformes</i>)	Bacterie: <i>Chlamydia</i> sp.*
Insecten (<i>Insecta</i>)	Bijen (<i>Anthophila</i>)	Parasiet: <i>Aethina tumida</i> *
Amfibieën (<i>Amphibia</i>)°	Kikkers en padden (Anura)	Virus: Ranavirus* Schimmel: <i>Batrachochytrium dendrobatidis</i> *
	Water- en landsalamanders (Caudata)	Virus: Ranavirus* Schimmel: <i>Batrachochytrium dendrobatidis</i> *, <i>Batrachochytrium salamandrivorans</i> *
Vissen (<i>Pisces</i>)°	Zalmen en Snoeken,	Virus: Infectieuze hematopoïetische necrose virus (IHN)*, infectieuze zalmanemie virus (ISA)*, virale Hemorragische septicemie (VHS)*
	Baarzen	Virus: Epizoötische hematopoietische necrose virus (EHN)*, virale hemorragische septicemie (VHS)*
	Karpers en baarzen	Virus: Spring Viremia of Carp virus*, virale hemorragische septicemie (VHS)*
	Karpers	Virus: Koïkarper herpesvirus (KHV)*, virale hemorragische septicemie (VHS)*
Kreeftachtigen (<i>Crustaceae</i>)°	Rivierkreeften	Wittevlekkenvirus*, <i>Aphanomyces astaci</i> *
	Krabben	Wittevlekkenvirus*

* Indien er letsels/symptomen aanwezig zijn/waren, of indien er een epidemiologische relevantie is (vnl. bij ziekteverwekkers die seizoenaal aanwezig zijn, of indien de ziekteverwekker werd teruggevonden bij gedomesticeerde dieren in de regio).

IAS: Invasive Alien Species

° Voor de Visziekten, Amfibieziekten en Schaaldierziekten werden vooralsnog geen contracten afgesloten om de diagnostiek uit te voeren.

2.3. MELDING EN VERZAMELING VAN KADAVERS

De surveillance uitgevoerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is in hoofdzaak een **passieve surveillance**, waarbij er gebruik wordt gemaakt van opportunistische kadavers die via verschillende diensten kunnen ingestuurd worden voor diagnostiek.

Een uitzondering hierop is de aanvullende actieve surveillance naar hoogpathogene influenzavirus bij watervogels, die wordt uitgevoerd door ringers van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN).

De kadavers van wilde dieren worden op 3 verschillende manieren gemeld en verzameld, via:

1. **De terreinmedewerkers van Leefmilieu Brussel:** indien kadavers gevonden worden binnen de Groene Ruimten beheerd door Leefmilieu Brussel ondernemen de terreinmedewerkers de nodige acties voor het bioveilig verpakken van het kadaver, het transport naar een centrale diepvries (Woluwepark - Park van Woluwelaan 68, 1160 Oudergem) en de melding naar het Departement Natuur & Biodiversiteit. Hiervoor zijn interne procedures beschikbaar (welke momenteel worden herwerkt) en beschikbaar worden gesteld op het intranet van Leefmilieu Brussel.
2. **De gemeenten:** De gemeenten die op hun domeinen een kadaver vinden of door particulieren aangesproken worden na vondst van een kadaver kunnen kadavers melden en verpakken volgens de procedure die vermeld wordt op de [webpagina](https://leefmilieu.brussels/pro/diensten-en-aanvragen/klachten-meldingen-en-waarschuwingen/wat-te-doen-met-kadavers-van-wilde-dieren) van Leefmilieu Brussel (<https://leefmilieu.brussels/pro/diensten-en-aanvragen/klachten-meldingen-en-waarschuwingen/wat-te-doen-met-kadavers-van-wilde-dieren>).
3. **Het opvangcentrum voor vogels en wilde dieren 'Ligue Royale Belge pour la Protection des Oiseaux' (LRBPO) in Anderlecht:** Als enig opvangcentrum voor wilde dieren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft het LRBPO een goed zicht op mogelijke problematieken aanwezig in het Gewest. Bij vermoeden van de aanwezigheid van een aangifteplichtige ziekten op bovenstaande lijst contacteert het LRBPO het departement biodiversiteit van LB, waarbij stalen van levende dieren alsook kadavers kunnen gemeld en ingestuurd worden voor diagnostische testen.

Tijdens de komende jaren zal worden ingezet op het vergroten van de kenbaarheid van deze ziektesurveillance, zodat meer (verschillende) diersoorten kunnen getest worden op de aanwezigheid van (aangifteplichtige) ziektekiemen. Een eerste stap hierin vormt de reeds vermeldde infosessie voor de verschillende SPOC's van elke gemeente in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

2.4. TRANSPORT, AUTOPSIE, STAALNAME EN ANALYSE

Voor het transport van de kadavers, de autopsie en/of staalname en de diagnostische analyse van de stalen wordt samengewerkt met volgende externe partners:

Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw (DGZ)

- Achtergrondinformatie: Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw, beschikt over goed uitgeruste autopsiefaciliteiten, een laboratorium, een uitgebouwd logistiek netwerk en over een ophaaldienst, bestaande uit verschillende ophaalwagens die rondrijden voor het ophalen van kadavers, waarbij de medewerkers speciaal zijn opgeleid inzake bioveiligheid bij het transporteren van kadavers.
- DGZ wordt door Leefmilieu Brussel (Departement Natuur & Biodiversiteit), de gemeente of het LRBPO op de hoogte gebracht van de nood aan transport van kadaver(s) en/of stalen. Het transport vindt zo snel mogelijk na de melding plaats (idealerweise de dag zelf of de dag erna). De kadavers worden getransporteerd naar DGZ voor autopsie en/of staalname, waarna de genomen stalen naar Sciensano en/of ITG worden getransporteerd of binnenshuis verder onderzocht.

Sciensano

- Achtergrondinformatie: Sciensano is een wetenschappelijk gecertificeerd en geaccrediteerd instituut dat als Nationaal Referentielaboratorium optreedt voor verschillende aangifteplichtige ziekten.
- Sciensano voert in het kader van deze surveillance de diagnostische analyses uit voor verschillende bacteriële en virale ziekten.

Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG)

- Achtergrondinformatie: ITG is een wetenschappelijk instituut dat als Nationaal Referentielaboratorium optreedt voor verschillende parasitaire ziekten.
- ITG voert in het kader van deze surveillance de diagnostische analyses uit voor parasitaire ziekten.

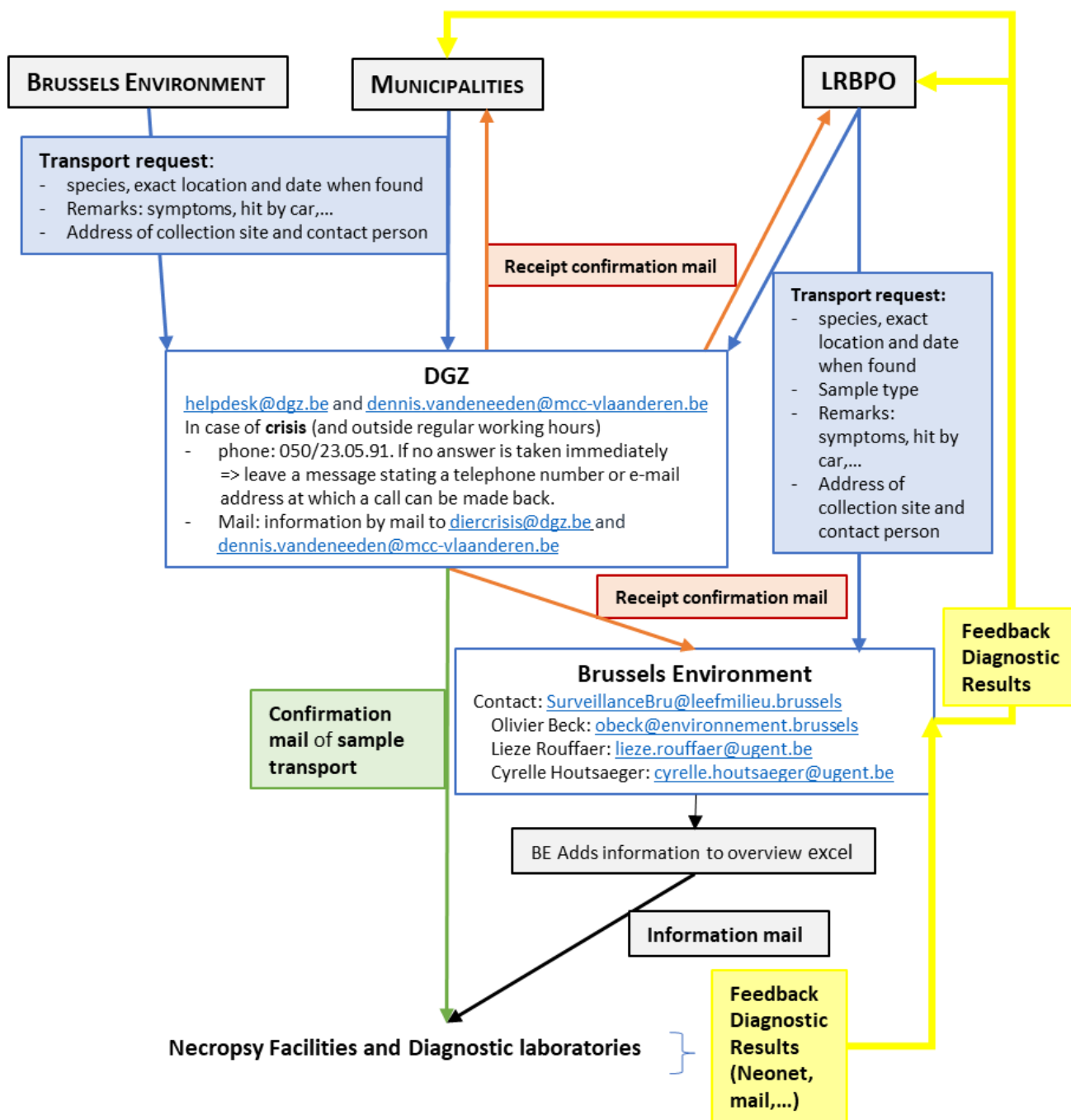

2.5. COMMUNICATIEFLOW

Hieronder wordt een schematische weergave gegeven van de communicatieflow (in het Engels), die werd toegepast in het werkjaar 2023.

De werking van de communicatieflow wordt regelmatig herbekeken om een zo optimaal mogelijke communicatie tussen de verschillende instanties mogelijk te maken.

COMMUNICATION FLOW

De verschillende diagnostische laboratoria brengen LB (Departement Natuur & Biodiversiteit) op de hoogte van de resultaten van de uitgevoerde analyse.

Bij een positief resultaat worden onder andere volgende acties ondernomen:

- De Federale Overheidsdienst voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) wordt verwittigd indien het een positief resultaat betreft van de aangifteplichtige ziekte.
- De melder van het kadaver wordt op de hoogte gebracht met vraag naar een overzicht van personen en/of dieren waar het positieve kadaver in contact mee gekomen is.
- Indien nodig worden op de plaats van vondst de nodige bioveiligheidsmaatregelen genomen.
- Een verhoogde waakzaamheid op de plaats van vondst wordt nagestreefd.

Tevens ontvangt het LRBPO en elke gemeente jaarlijks een gepersonaliseerd overzicht van de resultaten van de ingestuurde kadavers. Enkel bij een positief resultaat wordt – zoals hierboven beschreven – het LRBPO of de gemeente zo spoedig mogelijk op de hoogte gebracht.

Ook worden jaarlijks al de resultaten gebundeld in dit jaaroverzicht en gecommuniceerd binnen Leefmilieu Brussel en naar de gemeenten en het LRBPO.

3. RESULTATEN 2023

Hieronder wordt voor het jaar 2023 een overzicht gegeven van de diersoorten die werden ingezameld voor onderzoek, het aantal kadavers en stalen die werden doorgestuurd, alsook een overzicht van de diagnostische testen die gebeurd zijn en de resultaten ervan.

3.1. OVERZICHT SOORTEN EN HERKOMST KADAVERS

3.1.1. Diersoorten

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de verschillende diersoorten waarvan kadavers werden ingestuurd voor de passieve ziektesurveillance:

Overzicht ingestuurde kadavers 2023			
Dier-klasse	Diersoort		Aantal
	Nederlandstalige naam	Wetenschappelijke naam	
Zoogdieren (Mammalia)	Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	1
	Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	51
Vogels (Aves)	Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	2
	Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	1
	Zwaan	<i>Cygnus</i> sp.	4
	Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiaca</i>	2
	Canadese Gans	<i>Branta canadensis</i>	2
	Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	3
	Fuut	<i>Podiceps</i> sp.	1
	Meeuw	<i>Laridae</i>	14
	Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>	2
	Kraaiachtigen	<i>Corvidae</i>	3
	Kauw	<i>Corvus monedula</i>	1
	Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	6
	Bonte Specht	<i>Picidae</i> sp.	1
	Amfibieën (Amphibia)	Er werden geen amfibieën ingestuurd voor analyse.	
Vissen (Pisces)	Er werden geen vissen ingestuurd voor analyse.		0
Insecten (Insecta)	Er werden geen insecten ingestuurd voor analyse.		0
TOTAAL			94

Met 54% van al de ingestuurde kadavers is de vos het best gerepresenteerd als diersoort binnen deze ziektesurveillance. Ook watervogels en meeuwen werden veelvuldig ingestuurd, dit voornamelijk naar aanleiding van de circulatie van het hoogpathogene vogelgriepvirus in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, alsook in de andere Gewesten.

Naast de kadavers werden er via het LRBPO ook verschillende stalen (voornamelijk swabs van het luchtwegenstelsel) van levende dieren aanwezig in het LBRPO verzameld en ingestuurd voor analyse. De aantallen en resultaten van de testen worden verder in dit jaarrapport beschreven.

Er werden in 2023 geen amfibie-, vis- of insectenkadavers ingestuurd.

3.1.2. Melders

De kadavers werden ingestuurd via verschillende diensten, hieronder een overzicht:

Overzicht aantal ingestuurde kadavers 2023 – melding door:	
Melding door	Aantal kadavers
Terreinmedewerkers LB	23
LRBPO	36
Brusselse gemeenten (Vorst, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Gillis, Stad Brussel)	31
Andere (Haven, KBIN,...)	4

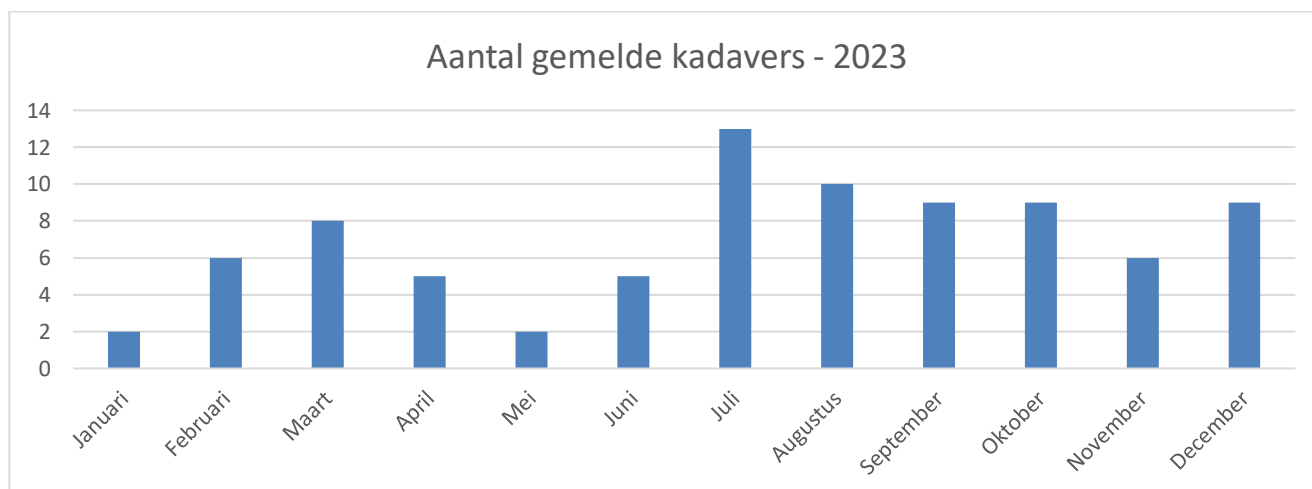

3.1.3. Herkomst kadavers

Locatie: De kadavers waren afkomstig van verschillende gemeenten verspreid over het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, alsook van enkele locaties in Vlaanderen (waarbij de dieren voor verzorging waren binnengebracht in het LRBPO). Van enkele dieren was een exacte locatie van herkomst niet gekend. Zie ook hieronder het overzicht:

Herkomst ingestuurde kadavers 2023		
Gemeenten (in alfabetische volgorde)	Aantal	Aantal (%)
Anderlecht	3	3%
Elsene	3	3%
Etterbeek	1	1%
Evere	3	3%
Ganshoren	0	0%
Jette	0	0%
Koekelberg	0	0%
Oudergem	3	3%
Schaarbeek	0	0%
Sint-Agatha-Berchem	0	0%
Sint-Gillis	1	1%
Sint-Jans-Molenbeek	0	0%
Sint-Joost-ten-Node	0	0%
Sint-Lambrechts-Woluwe	4	4%
Sint-Pieters-Woluwe	10	11%
Stad Brussel	13	14%
Ukkel	6	6%
Vorst	16	17%
Watermaal Bosvoorde	17	18%
Vlaanderen	3	3%
Vindplaats niet gekend	10	11%

Tijdperiode: Hieronder wordt een overzicht gegeven van de tijdsperiode (in maanden onderverdeeld) waarin kadavers werden gemeld in 2023. De toename in aantal stalen in februari is gelinkt aan een uitbraak van hoog pathogene vogelgriepvirus in meeuwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De toename in het aantal stalen naar het einde van het jaar toe kan mogelijks te wijten zijn aan de verhoogde kenbaarheid van deze ziekte surveillance bij wilde dieren, hoewel dit niet bevestigd kan worden.

3.2. OVERZICHT RESULTATEN DIAGNOSTISCHE TESTEN

3.2.1. Kadavers

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de resultaten van de verschillende diagnostische testen die werden uitgevoerd bij de ingestuurde kadavers.

3.2.1.1. Vos

Aangezien er bij verschillende Europese landen werd aangetoond dat het hoog pathogene vogelgriepvirus de sprong had gemaakt naar zoogdieren die (besmette) vogels consumeren (zoals de vos, maar ook bijvoorbeeld marterachtigen) werd de vos ook standaard opgenomen in de diagnostiek naar het hoog pathogene vogelgriepvirus. Hierbij werd bij één vos, afkomstig uit Stad Brussel, het hoog pathogene vogelgriepvirus H5N1 (CS: PLREKRRKRGLF) aangetoond in de hersenen van het gestorven dier.

Testen op het virus verantwoordelijk voor hondsdolheid of de vossenlintworm (*Echinococcus multilocularis*) waren systematisch negatief.

Hieronder een overzicht in tabelvorm:

Overzicht resultaten diagnostiek kadavers vos				
Pathoogeen	Geen diagnostiek mogelijk	Resultaten af te wachten	Negatief	Positief
Hoog pathogene aviaire influenzavirus	6	2	42	<u>1</u>
Klassieke rabiësvirus	5	1	45	0
<i>Echinococcus multilocularis</i>	6	11	34	0

3.2.1.2. Ree

Er werd één ree ingestuurd voor diagnostiek waarbij er op autopsie geen macroscopische aanwijzingen waren voor de aanwezigheid van aangifteplichtige ziekten.

3.2.1.3. Wilde vogels

In het kader van onder meer de hoog pathogene vogelgriepvirus, New Castle Disease virus (NCDV), Usutuvirus (USUV) en Westnijlkoortsvirus (WNV) surveillance werden verschillende kadavers van vogels onderzocht. Hieronder een overzicht in tabelvorm:

Overzicht resultaten diagnostiek kadavers vogels				
Pathoogeen	Geen diagnostiek mogelijk	Resultaten af te wachten	Negatief	Positief
Hoog pathogene aviaire influenzavirus	4	1	27	<u>8</u>
NCDV*	-	-	7	0
USUV+WNV**	-	-	5	0

Overzicht vogelsoorten positief voor Aviaire influenza			
Diersoort	Aantal dieren positief	Periode sterfte	Type HPAIV
Kokmeeuw (<i>Chroicocephalus ridibundus</i>)	4	Januari-Februari 2023	HPAIV H5N1 (PLREKRRKRGLF)
Kraaiachtigen (<i>Corvidae</i>)	3	Juni 2023	HPAIV H5Nx (PLREKRRKRGLF)
Kokmeeuw (<i>Chroicocephalus ridibundus</i>)	1	November 2023	AIV H5Nx (pathotypage niet gekend)
Buizerd (<i>Buteo buteo</i>)	1	December 2023	HPAIV H5Nx (PLREKRRKRGLF)
Zilvermeeuw (<i>Larus argentatus</i>)	1	December 2023	AIV H5Nx (pathotypage niet gekend)

A. Hoog Pathogene Aviaire Influenza virus (HPAIV)

De analyse voor het HPAI virus gebeurt in verschillende fasen. Allereerst wordt het staal geanalyseerd op de aanwezigheid van het vogelgriepvirus. Indien deze test positief is, wordt er gekeken tot wel H en N type het vogelgriepvirus behoort en of het over een hoog pathogeen type gaat (dit laatste wordt nagegaan door te bepalen of de aminozuursequentie op de splitsingsplaats polybasisch is of niet).

In totaal werden er in 2023 36 kadavers van wilde vogels getest op HPAIV. HPAIV werd op meerdere momenten aangetoond in deze kadavers in 2023. In februari 2023 kon door deze surveillance een uitbraak van HPAI in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vastgesteld worden. In verschillende Brusselse gemeenten (Anderlecht, Laken, Vorst) werden in het voorjaar van 2023 meldingen gemaakt van sterftes bij meeuwachtigen en andere watervogels. Deze testten positief voor het hoogpathogene vogelgriepvirus. Op advies van het FAVV werd er enkel bij het begin van de uitbraak een diagnostische test uitgevoerd, en na 3 weken indien er nog kadavers aanwezig zouden zijn. Indien er in de periode van 3 weken kadavers van dezelfde soorten in dezelfde regio werden gevonden werden deze niet verder onderzocht, maar verwijderd om de infectiedruk in de omgeving zo laag mogelijk te houden om verdere spreiding en transmissie naar andere soorten tegen te gaan. Tijdens 2023 werden er nog enkele besmettingen van wilde vogels met het AIV vastgesteld (juni, november en december 2023). Van deze besmettingen bleek het virus - na pathotypage - bij 4 vogels om het HPAI virus te gaan, bij 2 vogels werd het aangetoonde aviaire influenza virus niet getypeerd als hoog pathogeen.

B. New Castle Disease virus (NCDV)

Steekproefsgewijs werden enkele kadavers getest op NCDV, waarbij de resultaten steeds negatief waren.

C. Usutuvirus (USUV) en Westnijlkoortsvirus (WNV)

In de maanden april tot en met oktober werden kadavers van zangvogels/roofvogels die voorafgaand aan de sterfte zenuwsymptomen vertoonden ook getest op de aanwezigheid van USUV en WNV. Beide virussen worden via vectoren (voornamelijk de gewone huismug, *Culex pipiens*) overgedragen en kennen hierdoor een seizoensgebonden epidemiologie. Deze testen waren steeds negatief.

3.2.1.4. LRBPO

Het opvangcentrum voor vogels en wilde dieren (LRBPO Anderlecht) speelt bij ziektesurveillance bij wilde dieren een belangrijke rol, waarbij zij als één van de eerste op de hoogte kunnen zijn van specifieke klinische symptomen of abnormale sterfte bij wilde dieren. Een overzicht van hun bijdrage aan de passieve ziektesurveillance bij wilde dieren wordt hieronder gegeven:

Overzicht resultaten na analyse van kadavers ingestuurd door LRBPO				
	Geen diagnostiek mogelijk	Resultaten af te wachten	Negatief	Positief
VOS				
Hoog pathogene aviaire influenzavirus	-	1	15	0
Klassieke rabiësvirus	-	-	16	0
<i>Echinococcus multilocularis</i>	-	9	7	0
VOGELS				
Aviaire influenza	-	-	10	8
NCDV*	-	-	4	0
USUV+WNV**	-	-	4	0

Nota: de positieve hoog pathogene vogelgriepkadavers werden via het LRBPO ingezameld.

3.2.2. Stalen levende dieren

Naast het insturen van kadavers zijn de personeelsleden van het LRBPO in staat staalnamen uit te voeren op levende dieren. Via het LRBPO werden verschillende swabs van de bovenste luchtwegen en/of cloacale swabs genomen om te testen op HPAIV, USUV of WNV. Alsook werden er enkele serumstalen verzameld van vossen in het kader van de surveillance naar de aanwezigheid van het teken-encefalitisvirus (TBEV). Echter deze laatste stalen werden nog niet getest op de aanwezigheid van dit virus.

Hieronder het overzicht in tabelvorm.

Overzicht ingestuurde stalen levende dieren 2023 (LRBPO)				
Diersoort	Staal	Aantal	Diagnostiek	Resultaat
Ekster (<i>Pica pica</i>)	Tracheale/orofaryngeale swab	1	HPAIV	Negatief
			USUV + WNV	Negatief
Houtduif (<i>Columba palumbus</i>)	Tracheale/orofaryngeale en cloacale swab	1	HPAIV	Negatief
			NCDV	Negatief
Kraaiachtige (<i>Corvidae</i>)	Tracheale/orofaryngeale swab	3	HPAIV	Negatief
			USUV + WNV	Negatief
Meeuw (<i>Laridae</i>)	Tracheale/orofaryngeale swab	1	HPAIV	Negatief
Rode Vos (<i>Vulpes vulpes</i>)	Neusswab	2	HPAIV	Negatief
	Serumstaal	3	TBEV	Af te wachten
Wilde eend (<i>Anas platyrhynchos</i>)	Tracheale/orofaryngeale swab en cloacale swab	2	HPAIV	Negatief
			NCDV	Negatief

Ook via het Koninklijk Instituut voor Belgische Natuurwetenschappen (KBIN) werden via de ringacties stalen verzameld van verschillende watervogels in het kader van de actieve surveillance naar het hoog pathogene vogelgriepvirus.

Hieronder een overzicht van de resultaten in tabelvorm:

Overzicht ingestuurde stalen levende dieren 2023 KBIN				
Diersoort	Staal	Aantal	Diagnostiek	Resultaat
Knobbelzwaan	Neus/tracheale swab	1	HPAI	Negatief
Nijlgans	Neus/tracheale swab	17	HPAI	1 staal AFL positief (H5 en H7 negatief, N1 positief); 16 stalen Negatief

4. CONCLUSIE

Om te voldoen aan de Internationale, Europese en Belgische wetgevingen werd in 2022 een samenwerking (outsourcing) opgestart met Wildlife Health Ghent van de Universiteit Gent, waarbij er werd bekeken welke ziekten en/of ziekteverwekkers er volgens de (inter)nationale wetgeving dienen opgevolgd te worden bij in het wild levende dieren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Sinds begin 2023 kreeg de ziektesurveillance bij in het wild levende dieren vorm door een samenwerking met Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw, Instituut Tropische Geneeskunde en Sciensano. Deze samenwerking wordt de komende jaren verdergezet wat zal resulteren in een steeds beter uitgewerkte ziektesurveillance en een jaarlijks activiteitenrapport.

In 2023 werd er gestart aan de aanpassing van de interne procedures om kadavers van in het wild levende dieren op een bioveilige manier te verpakken en te transporteren naar het relevant diagnostisch laboratorium. De aanpassing van de interne procedures zit nu in een eindfase. Ook wordt er in parallel gewerkt aan de externe communicatie naar de Brusselse gemeenten en het opvangcentrum voor vogels en wilde dieren (LRBPO) toe, zodat ook zij kadavers en stalen kunnen laten testen in het kader van deze ziektesurveillance.

In 2023 werden er voornamelijk wilde vogels en vossen ingestuurd voor diagnostiek.

De vossen werden systematisch getest op de aanwezigheid van het hondsdolheidvirus, vossenlintworm en vogelgriepvirus, waarbij één vos positief getest heeft op het hoog pathogene vogelgriepvirus. Al de andere testen waren steeds negatief.

Vogels werden systematisch getest op de aanwezigheid van het vogelgriepvirus, waarbij verschillende dieren positief getest hebben op het hoog pathogene vogelgriepvirus. In januari-februari 2023 werd een uitbraak bij meeuwen (voornamelijk kokmeeuwen) opgemerkt in Anderlecht, Vorst en Laken. Ook in de zomer testten enkele kraaiachtigen positief voor het hoog pathogene vogelgriepvirus in het LRBPO. In december werd een zieke buizerd gevonden in het Zoniënwoud, waarbij het dier na sterfte ook positief bleek voor het hoog pathogene vogelgriepvirus. De nodige maatregelen werden genomen om de verdere verspreiding van het virus tegen te gaan.

Bijkomend werden verschillende vogels tussen april-oktober (vectorseizoen) getest op de aanwezigheid van het usutuvirus en westnijlkoortsvirus. Deze dieren waren steeds negatief.

Kadavers van amfibieën, vissen en insecten werden vooralsnog niet ingestuurd voor analyse.

In de komende jaren zal er gewerkt worden aan een betere kenbaarheid van de procedures, waarbij er wordt gestreefd naar het opzetten van een bredere ziektesurveillance in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Hiervoor is het (verder) verbeteren van de samenwerking met verschillende partners (gemeenten, LRBPO, DGZ, ITG, Sciensano en Vivalis) cruciaal.

02 775 75 75
WWW.LEEFMILIEUBRUSSEL.BE

Redactie: Lieze Rouffaer (UGent), Cyrelle Houtsaegeer (UGent), Olivier Beck (Leefmilieu Brussel)

Leescomité:

Verantwoordelijke. Uitg.: B. Dewulf & B. Willocx – Havenlaan 86C/3000- 1000 Brussel

Andere inlichtingen: surveillanceBRU@leefmilieu.brussels

Wijze van citeren: Rouffaer, L.; Houtsaegeer, C. & Beck, O. 2024. Ziektesurveillance bij wilde dieren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Jaarrapport 2023. Een samenwerking tussen Leefmilieu Brussel en Universiteit Gent. 15pp.

